

מעילה ו

היתר זריקה בקבלת פיגול

בגמ' מבוי שאם ליכא שהות למזרקה לא יצא מידי מעילה גם למ"ד היתר זריקה שנינו. ומבוי דטעמו משום שעומד לזרוק כמשי"כ רש"י כמה פעמים, ותוס' בריש סוגין (ד:ה.), ובכה"ג אינו עומד לזרוק. וכן מבוי דעת התוס' (ד: : סד"ה אי, ד: : ד"ה לא, ו. ד"ה ת"ש ר"ש) דלא מהני היתר זריקה בקבלת פיגול גם למ"ד זריקת פיגול מוציאה מידי מעילה, שלא שייך לומר כל העומד כיון דאסור לזרוק. וה"ה הכא, אף שאם יזרוק יוציא מידי מעילה [דקיימין למ"ד דזריקת דם של מוציאה מידי מעילה, כמשי"כ רש"י], אבל הלא אינו עומד לכך, דאסור להעלות דם פסול ע"ג המזבח (תוס' פסחים סה. ד"ה שמא).

אמנם ברש"י (ד"ה לאחר זריקה) מבוי דמהני קבלת פיגול להוציא מידי מעילה למי שחולק על רב גידל, וצ"ע מאי שנא מלן דמה, ותיירץ הברכת הזבח בזה"ל קבלוה סמוך לשקעה"ח וכו' אין אומרים קודם זריקה כל העומד כו' דאינו עומד כלל כיון דקבלוהו בלילה אבל בפסול פיגול עומד ליזרק לאקבועי אפיגולו עכ"ל, והיינו דפיגול שאני, דכלפי דיני פיגול נחשב ראוי לזרוק, כדי לקבוע הפיגול [אף שאסור לו לזרוק].

אמנם בשטמ"ק לעיל (ד: אות י"ח) מבוי דלמ"ד היתר זריקה שנינו, אפילו קבלת פיגול מוציא מידי מעילה, והיינו דסובר דטעם דהיתר זריקה אינו משום שעומד לזרוק, אלא שהוא כבר בתהליך של ההיתר, אף שלא עומד לכך, וקשה מקיבל סמוך לשקיה"ח. ואולי י"ל דאף שיכול להתכפר בדם שלן, אבל א"א להתכפר בלילה, אלא שיכול לזרוק ביום דם שלן, וא"כ י"ל שלא חשיב בתהליך כלל, כיון שצריך להמתין עד הבוקר.

להלכה, הרמב"ם (רפ"ג ממעילה) פסק כר' יוחנן, דהיתר אכילה שנינו. אבל לדעת רש"י (ה:), מסקנת הגמ' הוא כמ"ד היתר זריקה.

זריקה מועלת ליוצא

א [מבואר משיטת ר"א שלא רק היכא שהזריקה פסולה לא מהני הזריקה להתיר את הבשר, אלא אפילו היכא שהדם כשר והפסול הוא בבשר עצמו, הזריקה אינה מוציאה את הבשר מידי מעילה, דחלות וקיום הזריקה הוא רק בבשר כשר, ולא בבשר פסול, וכ"מ בפסחים (נח.) שאם חלק מן הבשר נטמא, לא מהני בו זריקה להוציאו ממעילה ולקובעו בפיגול.

ומבואר שהזריקה מתרת את הבשר באופן פרטי, ולא סגי שהזריקה מצ"ע תהא בכשרותה, וכן מוכח בזבחים (כו:). דאמר שמואל שאם זרק הדם שלא במקומו דמהני לכפר על הבעלים, אבל הבשר פסול, וצ"ב כיון שהזריקה כשרה כלפי כפרה, למה לא מהני להתיר בשר, אלא מוכח שיש כח מיוחד בזריקת להתיר את הבשר, ובזריקה שלב"מ אין בו כח זה, כמו שביאר הגר"י שם (ד"ה אמר שמואל).

אמנם הגר"י שם (ד"ה והנה, וד"ה ואמר) חילק בין הסוגיות, דהתם מהני להוציא מידי מעילה, והרי חזינן שם דמן הסברא היה מהני גם לגבי פיגול [ויתכן דלמעשה מהני לגבי נותר וטמא], דהתם הבשר שייך לזריקה, אלא שהזריקה אינה מתירתו, ואילו בשר פסול הוא מופקע מכל חלות זריקה, ולהכי לא נתקיימה דין הקרבן כלפיו, ולהכי הוא דאכתי מועלין בו.

ב **בטעמא דר"ע**, כתבו התוס' (ד"ה בשר) שהוא פסול קל, ומקורם ממנחות (יב:). שהוא פסול מחמת דבר אחר, ופרש"י אור ירושלים פוסלו.

אמנם, בתוספתא (מעילה פ"א הל' ב', קרבנות ד', ה', מנחות ד', ט.) מבואר טעם אחר בדעת ר"ע. וטעמו משום שהציץ מרצה על היוצא. וצ"ע הלא תנן בזבחים (פב.) ובמנחות (כה.) דאין ציץ מרצה על היוצא. ואם הציץ היה מרצה על היוצא, היה צריך להועיל גם היכא שיצא הדם או הקומץ, ותנן להדיא התם דלא מהני, וצ"ל דמהני דוקא ליוצא של הבשר, ולא ליוצא של הדם או הקומץ, וכ"כ המקד"ד (סי' יז סק"ה), דהא איתא בתוספתא דקרבנות ודמנחות שם דלכו"ע אין הציץ מרצה על היוצא, ובע"כ צריך לחלק כנ"ל.

אבל יש כמה מקורות שהבבלי חולק על התוספתא, וסובר דטעמא דר"ע אינו משום ציץ מרצה. חדא, מהא דאמר ריו"ח דמודה ר"ע ביצא כולו. ואם טעמא דר"ע דציץ מרצה, מה לי שיצא כולו, וכח"ק החסד"ד (מעילה, א, ב, ו), ועוד, בסוגיא דמנחות הנ"ל השוו פסול יוצא לפסול שירים שחסרו. ואם טעמי דר"ע הוא משום ריצוי ציץ, הא לא מצינו ריצוי ציץ בשירים שחסרו. וכ"מ להדיא בתוס' פסחים (לד:) דטעמא דר"ע ביוצא אינו משום ציץ מרצה, עיי"ש.

ג) **זריקה המתרת** – בפשטות לדעת ר"ע, חשיבא זריקה המתרת ממש, ונפקעו ממנו כל איסורי קודש, וחשיבא כבשר לאחר זריקה, וכן משמע ברמב"ם בפיה"מ דאליבא דר"ע הותר לאכילת כהנים, ואף דודאי אסור לאכול משום יוצא, זהו איסור צדדי.

אמנם, הגר"ח נקט דאע"ג דמהני זריקה על יוצא לגבי מעילה ופנו"ט, אבל נשאר בו איסור של בשר לפני זריקה. והגר"מ הלוי (פ"א פסה"מ) והגר"ז והאב"ל האזל (פ"ז מעה"ק ה"ג) פירשו כן בהא דאמרינן בס"פ דמודה ר"ע שאסור באכילה, שאין הכוונה איסור אכילת יוצא, אלא איסור של בשר לפני זריקה.

ומשמע כן גם בדברי רש"י במנחות (ב. ד"ה אפילו), שהאריך לבאר טעמא דר"ע במתני' זו"ל זריקה מועלת ליוצא חוץ לקלעים למיהוי **כדבר** שיש לו היתר לכהנים ולמיפקע מידי **אשם** מעילות דזריקתו הוציאתו מידי מעילה **אע"פ שאינה מתרת באכילה** אעפ"כ מועלת לו להוציאו מידי מעילה עכ"ל. ויש לדייק מדבריו דלא חשיבא זריקה המתרת, ואפ"ה מהני להוציא מידי מעילה. ובחי' הגר"ז (מנחות יב:) הוכיח כן בדעת הרמב"ם, שאפילו לדעת ר"ע דזריקה מועלת ליוצא, אפ"ה נשאר בו איסור של בשר לפני זריקה. וצ"ב כיון שהוא פסול מחמת דבר אחר, אמאי באמת ל"ה זריקה המתרת, ועוד דאמאי מוציאה מידי מעילה.

ובחי' רא"ל מאלין (סי' סד) בתחילת דבריו ביאר שהזריקה מהני לגמרי, אלא שיש דין שני – מצד הבשר, שלא הותר באכילה א"כ הוא עומד לאכילה בפועל.

אבל בחי' הגר"ז במנחות שם נראה דחסר **בכח הזריקה** להיות זריקה המתרת את הבשר אף דחשיב זריקה ביחס לבשר, והוי דומיא דזריקה שלא במקומו, דסגי שנתקיים זריקה ביחס לבשר אע"פ שלא הותרו [וא"כ מוכח מכאן כמו הגר"ח דלא בעינן זריקה המתרת לגבי מעילה]. והתוס' בזבחים (סו.) דסברי דזריקה שלב"מ לא מהני לגבי מעילה, י"ל שיפרשו כדעת הגרא"ל מאלין דהכא החסרון הוא שהבשר לא הותר בפועל, אבל לעולם קיבל היתר זריקה מן הדם ולהכי יצא מידי מעילה, משא"כ בזריקה שלב"מ הבשר לא הותר מכח הזריקה, ודו"ק.

צריכותא של הגמ' [בשר קק"ד ואימורי קק"ל]

א) רש"י (ד"ה אבל) והרמב"ם בפיה"מ פירשו דמהני הזריקה לחומרא, ולא לקולא, והשפ"א תמה דהרי בין כך אסור ליהנות, אלא הנפ"מ הוא להתחייב קרבן מעילה, ובזה אין מקום לחלק משום 'חומרא'.

ב) והתוס' (ד"ה שלא) הק' דלגבי פיגול אמרינן איפכא, דמהני להוציא בשר קק"ד מידי מעילה, אבל לא מהני להביא אימורי קק"ל לידי מעילה, ותירצו דהתם הוי זריקה פסולה ולהכי לא מהני לקבוע אימורים לדינם, אבל מהני לבשר כיון שהזריקה מרצה לאכילה בפיגול, ואילו הכא הוי זריקה בכשרות על דבר שאינו ראוי, ולהכי לא מהני לבשר, אבל מהני לאימורים כיון שמעמיד אותם לדין שלהם, דהא אם עלו לא ירדו.

ג) בזבחים (צ.) מבוי' בגמ' דטעמא דר"ע באימורי קק"ל הוא משום שסובר שאין פסול יוצא באימורי קק"ל קודם זריקה [ור"א סובר שיש פסול יוצא]. ותמה השטמ"ק שם (אות א') אמאי בעינן לזה, והלא חזינן ברישא בבשר קק"ד דאף שיש פסול יוצא, אפ"ה סובר ר"ע דזריקה מועלת, וא"כ נימא כן גם בסיפא באימורי קק"ל.

ומוכח מזה דלגבי אימורי קק"ל לא שייך זריקה מועלת להביא אותם לידי מעילה, וזה ממש להיפך מהא דמבואר בסוגין שיש יותר מקום לומר זריקה מועלת ליוצא באימורי קק"ל מבבשר קק"ד, וכח"ק הקר"א (ד"ה אבל בסיפא). והחזו"א (זבחים סי' ו' סק"ב) כתב דסוגיא דהתם ס"ל דיוצא דומה לפיגול, דמהני דוקא להוציא מעילה מבשר קק"ד, ולא להביא מעילה לאימורי קק"ל.

יצא כולו

א) רש"י (ד"ה איתמר) ותוס' (ד"ה כי) ביארו בטעמא דריו"ח דהא דמהני זריקה ליוצא הוא מטעם מיגו דמהני על החלק שבפנים, ה"ה דמהני על מה שיצא, ולהכי אין להתיר ביצא כולו. ובתוס' וברמב"ם בפיה"מ מבואר שמשמע כן מהוכחת ר"ע משתי חטאות, דהתם נמי הוי בגדר של מיגו דמהני זריקה לאחת מהם, מהני נמי לשניה.

אבל הק' הקר"א (ד"ה אמר ריו"ח) דהא טעמא דזריקה מועלת ליוצא הוא דהוי פסול מחמת דבר אחר, ומה איכפ"ל אם יצא מקצתו או יצא כולו.

והשפ"א (ד"ה אבל יצא) חקר אם כל הבשר יצא, אבל האימורים לא יצאו אם חשיב יצא כולו, ודייק מרש"י דלא הוי יצא כולו, ואילו לרמב"ם חשיב כיצא כולו. ועוד ילה"ס אם דין יצא כולו נאמר במסוים לגבי מעילה, או דנפ"מ גם לגבי פיגול נותר וטמא דלא מהני ביצא כולו.

[ב] בתוס' (מנחות יב. ד"ה ה"מ) נקטו דהיכא דיצא כולו הוי כמו 'אין בשר', והק' אמאי ר' יהושע סובר שמרצה בדיעבד, עיש"ה. ומבוי' מכל דבריהם דגדר יצא כולו היינו דלא הוי קיום זריקה כלל בבשר. וגם מפורש מדבריהם דלא מהני לפיגול [ומסתמא גם לנותר וטמא], והיינו כנ"ל דלא הוי קיום זריקה בבשר. וגם נראה מדבריהם דיצא כולו היינו שיצאו הבשר והאימורים, דלהכי אין כאן 'ניתר' בקרבן ואין בו קיום זריקה. וכ"ז גם משמע ברש"י כאן דכמו דלית' לבשר דמי.

ואף דפסול יוצא קל משאר פסולין, אבל בעינן שהזריקה תבוא להתיר משהו בפועל, ואל"כ אין לו תורת זריקה ביחס לניתרין של הקרבן.

[ג] והרמב"ם (רפ"ג מעילה) הביא שאם יצא כל הבשר לא הותר מידי מעילה, אבל להביא אימורי קק"ל לידי מעילה (רפ"ב דמעילה) לא חילק בזה, וכבר עמד ע"ז התיו"ט (פ"א מ"ג ד"ה מועלין), וכתב דלהחמיר לא צריך מיגו, וצ"ב. והרמב"ם (פ"א פסה"מ ל"ג) הביא הדין דזריקה מועלת ליוצא לגבי פיגול נותר וטמא, ולא חילק בין יצא מקצתו ליצא כולו, וכבר העיר בזה הקר"א הנ"ל. ומדויק ברמב"ם דהגדרת יצא כולו היינו דכל הבשר יצא אפי' אם האימורים נשארו בפנים, כמו שדייק הקר"א.

ומשמע בשיטת הרמב"ם שהחידוש של ר' יוחנן נאמר רק לגבי הפקעת מעילה מבשר קק"ד, אבל לשאר דינים, מהני אפילו אם יצא כולו. והיינו דסובר דפסול יוצא הוא פסול קל, ולהכי מהני הזריקה אפי' אם יצא כולו, ודוקא לגבי הוצאת מעילה מבשר קק"ד בעינן זריקה המתרת, ולהכי הוא דבעינן שתתיר בשר בפועל להוציאו מידי מעילה, וממילא מהני גם לגבי היוצא להוציאו מידי מעילה. ולהכי לא מהני שנשארו אימורין, אלא בעינן שתשאר בשר ממש כדי שהזריקה כבר מתרת בשר ומוציאה אותו מידי מעילה.